

Pradžia > 2. Mano teisės tyrimo bei ikiteisminio tyrimo metu ir iki bylos perdavimo teismui

2. Mano teisės tyrimo bei ikiteisminio tyrimo metu ir iki bylos perdavimo teismui

Koks yra tyrimo ir nusikaltimų ikiteisminio tyrimo tikslas?

Tyrimo ir nusikaltimų ikiteisminio tyrimo tikslas – rinkti nusikaltimo įrodymus ir tikrinti informaciją, leidžiančią išteisinti įtariamąjį arba įrodyti, kad nusikaltimas nepadarytas.

Kokie yra tyrimo ir ikiteisminio tyrimo etapai? Kas vykdo kiekvieną etapą?

Policija tiria nusikaltimus, nustato jų vykdytojus ir renka įrodymus.

Jeigu policija įtaria, kad padarytas nusikaltimas, ji įspėja karališkąjį prokurorą, kuris nusprendžia:

- bylą nutraukti;
- tyrimą atlikti pats (parengtinis tyrimas) arba
- kreiptis į ikiteisminį tyrimą atliekantį teisėją ir prašyti, kad jis tirtų konkrečią veiką, o ne asmenį (ikiteisminis tyrimas).

Karališkojo prokuroro įgaliojimai siauresni negu ikiteisminį tyrimą atliekančio teisėjo. Ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas arba karališkasis prokuroras vadovauja tyrimui ir duoda nurodymus policininkams, atliekantiems paskirtas tyrimo užduotis (apklausa, krata, DNR mėginio paėmimas ir pan.).

Veiksmai baigus tyrimą

Kai atliekamas parengtinis tyrimas, karališkasis prokuroras gali:

- bylą nutraukti;
- pasiūlyti priimti susitarimą: viešasis ieškinytis nepateikiamas (nekeliamas baudžiamoji byla) sumokėjus tam tikrą pinigų sumą (įprasta procedūra Kelių eismo taisyklių pažeidimo atveju);
- pasiūlyti tarpininkauti baudžiamosiose bylose, kai padaromi nesunkūs nusikaltimai: byla nekeliamas, bet nusikaltimą padaręs asmuo turi atlyginti žalą nukentėjusiajam ir prireikus lankyti terapijos ar mokymo kursus;
- įtariamajam tiesiogiai įteikti šaukimą atvykti pas teisėją, nagrinėjantį bylą iš esmės;
- protokolu pakviesti atvykti į teismą, kuriame nagrinėjama byla: šaukimas į teismą kaltinamajam įteikiamas jį suėmus (ne ilgesniam negu 24 valandų terminui) arba jam atvykus pas karališkąjį prokurorą, kad procedūra būtų pagreitinta.

Taip pat galimas ir kitas variantas: kai atliekamas ikiteisminis tyrimas, byla perduodama prokuratūrai, pateikiančiai galutinius reikalavimus. Paskui kaltinamasis gali perskaityti savo bylą. Jis kviečiamas atvykti į uždarytą kolegiją, kuri, išklausiusi ikiteisminį tyrimą atliekančio teisėjo tyrimo ataskaitą, galimą (-as) civilinį ieškinį pareiškusių (-ias) šalį (-is) (nukentėjusiuosius), prokuroro kaltinamąją kalbą ir advokato ginamąją kalbą, gali:

- grąžinti bylą ikiteisminį tyrimą atliekančiam teisėjui, kad tyrimas būtų papildytas;
- arba, jeigu tyrimas išsamus:
- atidėti sprendimo priėmimą, jeigu bylą nagrinėjant viešai kaltinamajam galėtų būti padaryta žala;
- paskelbti, kad asmuo izoliuojamas socialinės rūpybos įstaigoje, jeigu nusikaltimą jis padarė būdamas labai nestabilios psichinės būklės, todėl veikos metu negalėjo kontroliuoti savo veiksmų, ir vis dar yra tokios būklės;
- perduoti bylą kompetentingam teismui (policijos arba baudžiamųjų bylų teismui), kad būtų priimtas sprendimas; jeigu uždaroji kolegija mano, kad veiką turi nagrinėti prisiekusiųjų teismas, ji priima nutartį

perduoti dokumentus generaliniam prokurorui, nes į prisiekusiųjų teismą gali kreiptis tik kaltinimo kolegija.

Kaltinamasis kaltinimo kolegijai apeliacine tvarka turi teisę apskųsti tik tam tikrus procedūrinius klausimus.

Vykstant tyrimui ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas arešto orderį gali išduoti tam tikromis sąlygomis:

- yra akivaizdžių kaltės įrodymų;
- už tiriamą veiką baudžiama ne mažesne negu vienu metų laisvės atėmimo bausme;
- iš tikrųjų būtina užtikrinti visuomenės saugumą.

Jeigu didžiausia taikoma bausmė neviršija penkiolikos metų laisvės atėmimo, arešto orderį galima išduoti tik jeigu yra akivaizdžių priežasčių baimintis, kad asmuo pabėgs, pakartotinai nusikals, sieks išvengti teisingumo, sunaikins įrodymus arba slapta susitars su trečiosiomis šalimis.

Kaltinamasis į uždarąją kolegiją atvyksta per penkias dienas nuo arešto orderio išdavimo, paskui – kiekvieną mėnesį, kol ikiteisminis tyrimas baigiamas (jeigu nusikaltimas priskiriamas nesunkiam nusikaltimui, jis atvyksta kas tris mėnesius).

Mano teisės atliekant tyrimą ir ikiteisminį tyrimą

- [Policijos areštas ir apklausa \(1\)](#)
- [Bylos parengtinis tyrimas \(2\)](#)
- [Bylos ikiteisminis tyrimas \(3\)](#)
- [Ypatingas atvejis: kardomasis kalinimas \(4\)](#)
- [Ikiteisminio tyrimo pabaiga \(5\)](#)

Policijos areštas ir apklausa (1)

Kokiais atvejais ir kuriam laikui policija gali mane sulaikyti?

Galite būti sulaikytas užklyptas darantis nusižengimą ar nusikaltimą arba paprašius karališkajam prokurorui ar ikiteisminį tyrimą atliekančiam teisėjui, jeigu yra akivaizdžių kaltės įrodymų. Policija gali sulaikyti ne ilgesniam negu 24 valandų terminui.

Ar man gali būti atlikta kūno apžiūra?

Taip, areštuojant arba jeigu yra pagrindo manyti, kad turite ginklą ar pavojingą daiktą, arba jeigu kyla grėsmė viešajai tvarkai.

Ar policija gali įeiti į mano namus?

Taip, jeigu esate užklyptas darantis nusikaltimą arba davėte savo sutikimą.

Ar gali būti atlikta mano darbo patalpų, automobilio krata?

Taip, kaip ir Jūsų gyvenamosios vietos. Tačiau kai kurių vietų kratos atlikti negalima, o kai kurioms taikoma speciali apsauga: norint atlikti jų kratą turi būti vykdoma atskira procedūra (diplomato, parlamento nario darbo patalpos, profesines paslaptis saugantiems asmenims priklausančios patalpos ir pan.).

Automobilio kratą galima atlikti, jeigu yra pagrindo manyti, kad juo naudotasi darant nusikaltimą, vežti ieškomi asmenys, įkalčiai, įrodymai arba viešajai tvarkai pavojingi daiktai.

Ar galiu susisiekti su savo šeimos nariu, draugu, gydytoju, ambasados darbuotoju?

Gydytojas apžiūri to paprašius arba jeigu policininkai mano, kad to reikia. Policininkai nusprendžia, ar leisti skambinti telefonu. Jeigu esate nepilnametis, policininkas kuo greičiau privalo raštu arba žodžiu informuoti tėvus, globėją arba Jumis besirūpinantį asmenį.

Kokios yra mano teisės policijai vykdant apklausą?

Turite teisę tylėti ir neduoti parodymų prieš save, t. y. nebendradarbiauti renkant įrodymus prieš Jus.

Kiekvienos apklausos pradžioje pranešama, kad:

- galite prašyti visus pateikiamus klausimus ir savo atsakymus į juos užrašyti taip, kaip jie buvo išdėstyti;
- galite prašyti pateikti konkrečią informaciją arba atlikti konkrečią apklausą;
- Jūsų parodymai gali būti naudojami kaip įrodymai teisme.

Galite naudotis turimais dokumentais, tačiau dėl to negali būti atidėta apklausa. Per apklausą arba vėliau galite reikalauti, kad šie dokumentai būtų pridėti prie apklausos protokolo arba pateikti teismo kanceliarijai.

Apklausos pabaigoje Jums perskaityti pateikiamas protokolas, nebent prašote, kad jis būtų perskaitytas. Paklausama, ar parodymai neturi būti pataisyti ar papildyti.

Jeigu norite kalbėti ne per procesą vartojama kalba, pakviečiamas prisiekęs vertėjas, parodymai užrašomi Jūsų kalba arba prašoma pačiam užrašyti savo parodymus. Jeigu apklausa vyksta dalyvaujant vertėjui, nurodoma jo tapatybė ir pareigos.

Pranešama, kad gali būti pateikta nemokama apklausos kopija.

Ar prašoma pateikti informaciją apie mano teistumą?

Policijos tarnybos gali naudotis centriniu registru.

Ar man gali padėti advokatas?

Advokatas negali dalyvauti jokiaje apklausoje ir negali su Jumis susitikti, kol esate sulaikytas 24 valandoms.

Bylos parengtinis tyrimas (2)

Tyrimą atlieka karališkasis prokuroras. Parengtinis tyrimas yra tiriamojo pobūdžio: slaptas, rašytinis ir atliekamas netaikant rungimosi principo.

Kokių veiksmų karališkasis prokuroras gali imtis per parengtinį tyrimą?

Išskyrus teisės aktuose numatytas išimtis, per parengtinį tyrimą negali būti imamasi jokių prievartinių veiksmų ir pažeidžiamos asmens teisės ir laisvės. Tam tikromis sąlygomis galima areštuoti turtą.

Be visų kitų veiksmų, karališkasis prokuroras gali:

- vykti į vietas, kuriose padaryta veika;
- apklausti įtariamuosius ir liudytojus arba paprašyti, kad juos apklaustų policija;
- nurodyti 24 valandoms sulaikyti asmenį (kai jis nėra užkluptas darantis nusikaltimą);
- nurodyti atlikti DNR tyrimą įtariamajam sutikus;
- sulaikyti ir konfiskuoti korespondenciją (bet jos neatplėšti);
- tam tikromis sąlygomis gauti banko informaciją;
- atlikti kratą užklupus asmenį darantį nusikaltimą arba gavus asmens, kuris faktiškai naudojasi patalpomis, sutikimą;
- nurodyti taikyti specialius tyrimo metodus, kurie gali būti paremti vien intuicija.

Ką galiu daryti, jeigu atliekant parengtinį tyrimą pažeidžiamos mano teisės?

Pagrįstu prašymu galite prašyti, kad parengtinis tyrimas būtų nutrauktas, kad būtų vykdomas baudžiamosios bylos sumarinis procesas, pavyzdžiui, jeigu Jūsų turtas areštuotas kaip įkaltis. Karališkasis prokuroras sprendimą turi priimti per 15 dienų. Jeigu atsakymas nepateikiamas arba jis yra neigiamas, galite pateikti skundą kaltinimo kolegijai.

Šiuo atveju taip pat galite prašyti karališkojo prokuroro leisti Centrinei arešto ir konfiskavimo tarnybai (pranc. *Organe central pour la saisie et la confiscation*) parduoti turtą arba jį susigrąžinti sumokėjus užstatą.

Ar galiu susipažinti su byla?

Kitaip negu atliekant ikiteisminį tyrimą, nėra jokios konkrečios taisyklės, pagal kurią atliekant parengtinį tyrimą bylos šalims leidžiama susipažinti su visa byla arba jos dalimi. Galite prašyti, kad su byla leistų susipažinti karališkasis prokuroras, turintis diskreciją patenkinti tokį prašymą arba jį atmesti.

Ar galiu daryti įtaką bylos baigčiai?

Ne. Karališkasis prokuroras vienas priima sprendimą bylą nutraukti, kreiptis į ikiteisminį tyrimą atliekantį teisėją, šaukimu į teismą arba protokolu nurodyti atvykti į teismą, kuriame byla nagrinėjama iš esmės, arba pasiūlyti taikyti alternatyvų būdą, kad nebūtų pateiktas viešasis ieškiny (susitarimas arba tarpininkavimas: šiuo atveju byla nebus keliami, jeigu sumokėsite baudą arba laikysitės vykdant tarpininkavimą nustatytų sąlygų).

Bylos ikiteisminis tyrimas (3)

Ikiteisminiam tyrimui vadovauja ir jį kontroliuoja ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas, į kurį kreipiasi karališkasis prokuroras arba civilinį ieškinį pateikęs nuo nusikaltimo tariamai nukentėjęs asmuo.

Kokių veiksmų gali imtis ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas?

Jis gali imtis visų veiksmų, kuriuos gali atlikti karališkasis prokuroras, ir plataus masto prievartos priemonių: išduoti arešto orderį, leisti klausytis telefoninių pokalbių, atlikti kratas be sutikimo, taikyti dar platesnius specialius tyrimo metodus ir pan.

Ar ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas privalo mane apklausti?

Ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas apklausti privalo tik tuomet, jeigu išduotas arešto orderis.

Ar teisėjas turi man pranešti, kad iškelta byla?

Iš esmės teisėjas turi Jums pateikti kaltinimus, jeigu yra akivaizdžių kaltės įrodymų. Kaltinimai pateikiami po apklausos arba laišku; pateikus kaltinimus turite teisę prašyti, kad būtų leista susipažinti su baudžiamąja byla ir kad būtų taikomos papildomos ikiteisminio tyrimo priemonės.

Ar teisėjas gali leisti klausytis telefoninių pokalbių?

Taip, laikydamasis labai tikslių teisės aktais nustatytų sąlygų.

Ar galiu prieštarauti tam, kad būtų atlikta krata?

Jūsų gyvenamosios vietos krata gali būti atlikta, jeigu teisėjas pasirašė kratos orderį ir jeigu krata vykdoma 5–21 val., išskyrus tam tikras išimtis.

Ar teisėjas gali fiziškai mane priversti duoti DNR mėginį?

Taip, tam tikromis sąlygomis.

Kokių veiksmų galiu imtis, kai ikiteisminio tyrimo veiksmu pažeidžiamos mano teisės?

Galite prašyti, kad būtų vykdomas baudžiamosios bylos sumarinis procesas (žr. skyrelį „Bylos parengtinis tyrimas“).

Ar galiu susipažinti su byla vykstant tyrimui?

Jeigu esate nesulaikytas kaltinamasis, ikiteisminį tyrimą atliekančiam teisėjui skirtu prašymu galite prašyti, kad būtų leista susipažinti su byla; teisėjas gali atsisakyti leisti, bet atsisakymą turi pagrįsti. Jeigu teisėjas atsakymo nepateikia arba pateikia neigiamą atsakymą, galite teikti skundą kaltinimo kolegijai.

Ar galiu prašyti, kad būtų atlikti tam tikri ikiteisminio tyrimo veiksmai?

Taip, neatsižvelgiant į tai, ar esate sulaikytas. Galite to prašyti pateikęs prašymą. Ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas gali atsisakyti prašymą tenkinti, jeigu priemonę laiko nebūtina tiesai įrodyti arba žalinga ikiteisminiam

tyrimui. Galima teikti apeliaciją.

Ypatingas atvejis: kardomasis kalinimas (4)

Kaip turi vykti apklausa pas teisėją?

Apklausa turi vykti prieš išduodant arešto orderį, per 24 valandas nuo sulaikymo, kitaip arešto orderis negalios. Per apklausą visų pirma turi būti nustatoma, ar galima išduoti orderį, ir aptariami kaltinimai.

Advokatas dalyvauti negali.

Ar vėliau teisėjas gali mane apklausti?

Galite prašyti, kad Jus apklaustų pakartotinai. Tai vienintelė apklausa, kurioje gali dalyvauti advokatas.

Kada galiu susitikti su advokatu?

Po pirmosios ikiteisminį tyrimą atliekančio teisėjo vykdomos apklausos.

Ar galiu apskusti arešto orderio teisėtumą ar išdavimo motyvus?

Sprendimo sulaikyti pagal arešto orderį apeliacine tvarka apskusti negalite.

Per penkias dienas nuo orderio išdavimo turite atvykti į uždarytą kolegiją. Išvakarėse leidžiama susipažinti su byla. Jūs pats arba advokatas galite prašyti paleisti į laisvę.

Klausimą dėl orderio neteisėtumo advokatas gali kelti tik per šį pirmąjį apsilankymą uždarojoje kolegijoje (ir pateikus apeliaciją). Jeigu arešto orderis patvirtinamas, turite teisę teikti apeliaciją. Per 15 dienų turite atvykti į kaltinimo kolegiją. Jeigu šių terminų nesilaikoma, būsite nedelsiant paleistas į laisvę.

Patvirtinus arešto orderį sulaikoma vienam mėnesiui (arba trims mėnesiams). Per kiekvieną teismo posėdį galite užginčyti arešto orderio ir (arba) akivaizdžių kaltės įrodymų teisėtumą. Su byla leidžiama susipažinti likus dviem dienoms iki kiekvieno atvykimo į teismą.

Ar būdamas kalėjime galiu palaikyti ryšius su trečiaisiais asmenimis?

Visada galite palaikyti ryšius su advokatu.

Tačiau ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas gali uždrausti palaikyti ryšius su bet kuriuo kitu asmeniu ne ilgiau kaip tris dienas.

Kada galiu būti paleistas į laisvę?

Paleisti į laisvę bet kada gali ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas arba galite būti paleistas ikiteisminį tyrimą atliekančio teismo sprendimu Jums atvykus į teismą. Galite būti paleistas lygtinai arba sumokėjus užstatą.

Esu kitos šalies pilietis. Ar turiu dalyvauti atliekant ikiteisminį tyrimą?

Arešto orderis gali būti išduotas, jeigu yra pavojus, kad bus siekiama išvengti teisingumo. Ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas arba ikiteisminį tyrimą atliekantys teismai gali paleisti į laisvę sumokėjus užstatą. Sumokėta pinigų suma Jums bus grąžinta, jeigu atvyksite į teismą visais proceso etapais.

Jeigu leidžiama likti laisvėje, prašoma atvykti į apklausas, daugiausia į bylą iš esmės nagrinėjančią teismą. Ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas lygtinio paleidimo nutartimi gali nurodyti neišvykti iš šalies. Šių sąlygų taikymas gali būti pratęsiamas kas tris mėnesius. Jas galite apskusti uždarojoje kolegijoje.

Ikiteisminio tyrimo pabaiga (5)

Kokių veiksmų galiu imtis, jeigu tyrimas vilkinamas?

Po metų galite pateikti pagrįstą skundą kaltinimo kolegijai, kuri tikrins tyrimo eigą.

Ar leidžiama keisti kaltinimus iki teismo proceso pradžios?

Karališkasis prokuroras perskaito teisėjo perduotą bylą ir išdėsto kaltinimus, dėl kurių kaltinamasis, karališkojo prokuroro teigimu, turi atsakyti teisme. Jis taip pat gali nurodyti nutraukti bylą arba prašyti teisėjo atlikti tam tikras papildomas tyrimo užduotis. Šia proga karališkasis prokuroras arba uždaroji kolegija, kuri priima sprendimą dėl bylos baigties, dar gali pakeisti baudžiamosios veikos kvalifikavimą.

Ar prieš pradėdant teismo procesą galiu prisipažinti kaltu dėl visų arba kai kurių kaltinimų?

Ne, esate laikomas nekaltu, kol byla iš esmės nagrinėjantis teismas galutiniu sprendimu pripažįsta Jus kaltu.

Kaip byla baigiama nagrinėti?

Uždaroji kolegija, išklausiusi ikiteisminį tyrimą atliekančio teisėjo ataskaitą, civilinį ieškinį pareiškusią šalį, prokurorą ir advokatą, priima sprendimą:

- grąžinti kaltinamojo bylą kompetentingam teismui;
- paskelbti apie bylos nutraukimą;
- atidėti sprendimo priėmimą: paskelbiama, kad veika nustatyta, bet neskiriama jokia bausmė; teisėjas nustato bausmės vykdymo atidėjimo terminą, kartu gali būti nustatytos sąlygos, kurių reikia laikytis;
- taikyti socialinės rūpybos įstatymą (izoliavimas).

Kokias teises turiu šiuo etapu?

Prieš uždarosios kolegijos posėdį galite perskaityti savo bylą ir gauti dokumentų kopijas. Konkrečiu prašymu taip pat galite prašyti atlikti papildomas tyrimo užduotis. Jeigu ikiteisminį tyrimą atliekantis teisėjas atsisako jas atlikti, turite teisę pateikti skundą kaltinimo kolegijai.

Ar galiu teikti apeliaciją?

Nutarties perduoti bylą kompetentingam teismui apeliacine tvarka apskūsti negalite, nebent yra padarytas pažeidimas, nesiimta tam tikrų veiksmų arba yra pagrindas paskelbti negaliojančiais ikiteisminio tyrimo veiksmą, įrodymų gavimą arba nutartį perduoti bylą kompetentingam teismui, jeigu nurodote nepriimtino arba viešojo ieškinio panaikinimo pagrindą.

Ar galiu būti kaltinamas padaręs nusikaltimą, dėl kurio jau buvau patrauktas atsakomybėn kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje?

Iš esmės ne.

■ Paskutinis naujinimas: 14/09/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.